

Protokoll fört vid enskild föredragning

Finansavdelningen
Allmänna byrån, F1

Beslutande
Minister
Roger Höglund

Föredragande
Bitr. finanschef
Runa Tufvesson

Justerat
Omedelbart

Nr 11

Revidering av lagstiftningen avseende landskapet Ålands
pensionsfond
ÅLR 2021/9030
60 F1

Beslut

Rapporten från Juridisk byrå Svante Fagerlund Ab antecknades till kännedom

Landskapsregeringen beslöt att överföra revidering av lagstiftningen avseende landskapet Ålands pensionsfond och lagstiftningspromemorian till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder **enligt bilaga 1, F122E09**.

PM kring revidering av lagstiftningen avseende landskapet Ålands pensionsfond

Uppdrag

Inledande anmärkningar

Landskapet Ålands pensionsfonds (i det följande "pensionsfonden" eller "fonden") verksamhet kan ha betydande påverkan på landskapet Ålands finanser. Det är viktigt att lagstiftningen kring pensionsfonden utvecklas på ett sätt som motsvarar den betydelse och de behov fonden har.

Utredaren har fått i uppdrag att bistå landskapsregeringen med att upprätta ett förslag avseende en omorganisering av pensionsfondens juridiska ramar. Omorganiseringen ska medföra att pensionsfonden förvaltas av en egen enhet inom landskapsregeringen. Avsikten är att förvaltningen av fonden fortsättningsvis ska skötas av en styrelse som därmed får ansvar för personal, styrning och förvaltningsrutiner.

Utredaren har under utredningens gång överenskommit med uppdragsgivaren om att även översiktligt utreda insiderregler och vissa liknande dispositioner.

Målsättningen med de förslag som kommer att beskrivas i denna utredning är huvudsakligen att lämna förslag på förändringar i lagstiftningen, vilka förändrar finansavdelningens, styrelsens och fondansvarig tjänstemans ansvar för förvaltningen av pensionsfonden i enlighet med uppdragsbeskrivningen.

Uppdraget är begränsat i omfattning och vidare arbete kommer att krävas av lagberedningen, finansavdelningen och pensionsfonden för att, om så beslutas, genomföra förslaget helt eller delvis. Arbetsinsatser kommer därvid särskilt att krävas för att förbereda och genomföra de förändringar förslaget medför i praktiken.

Tanken är att landskapsregeringen i samband med reformen bedömer om ytterligare ändringar är motiverade. Därvid är avsikten att t.ex. behov av revidering av bestämmelser om styrelsesammansättningen, eller andra för utredningen närliggande frågor, kan bedömas separat av landskapsregeringen.

Nuläge

Pensionsfondens verksamhet regleras genom landskapslag (1995:71) om landskapet Ålands pensionsfond ("pensionsfondslagen"), vilken kompletteras av landskapsförordning (1996:45) om placering av de medel som landskapet Ålands pensionsfond förvaltar ("pensionsförordningen").

Enligt 2 § pensionsfondslagen handhas förvaltningen av pensionsfonden av fondens styrelse och av finansavdelningen. Finansavdelningen verkställer styrelsens beslut.

I praktiken har detta inneburit en situation där fondens verksamhet hanterats huvudsakligen av fondansvarig tjänsteman samtidigt som finansavdelningens chef haft det formella ansvaret för verksamheten.

Värdet på fondens placeringar har ökat avsevärt sedan den senaste reformen av lagstiftningen kring fonden och uppgår i dagsläget till ca 500 miljoner euro. Att fonden har tillräckliga resurser för att analysera och följa upp placeringsverksamheten på ett bra sätt måste därför anses samhällsekonomiskt motiverat. Verksamheten har även blivit mer resurskrävande då bl.a. ökade krav på regelefterlevnad och hållbarhet har tillkommit.

Det kan vidare konstateras innebära en risk att fonden är helt beroende av en enskild tjänsteman för sin verksamhet. Risken härför har påtalats av landskapsrevisorn i granskningsrapport (1/2013-2014) och av fondansvarig tjänsteman.

Förändringsbehov

Det föreligger ett behov av en reform kring den juridiska strukturen vad avser pensionsfonden.

En annan lösning borde sökas avseende rollfördelningen, ansvarsfördelningen och möjligheten att anpassa fondens personalresurser efter de faktiska behoven.

Jämförelse med riket

För att närmare bedöma på vilket sätt det kan vara motiverat att reformera lagstiftningen är det fruktbart att först studera hur motsvarande system är hanterat i närområdet. Det mest närliggande exemplet att studera, för att bedöma på vilket sätt pensionsfonden skulle kunna organiseras, är att studera rikets lagstiftning.

Det ska dock genast noteras att en mer omfattande reform som bygger på rikets modell både skulle kräva att den åländska pensionsfondslagen skrevs om till stora delar och att pensionsfondsförordningen utgick. Vidare är motsvarande verksamhet i riket mycket mer omfattande varvid det inte är motiverat att fullt ut eftersöka en motsvarande modell.

Även om rikets modell inte eftersöks fullt ut som sådan, är det i alla händelser för analysens och systematikens skull fördelaktigt att ha ett jämförelseobjekt. Utredaren finner dessutom att vissa delar av rikets modell, som t.ex. styrelsens roll och huvudsakliga uppgifter, är motiverade att införa på Åland.

Statens pensionsfond

Huvuddragen i organisationen av Statens pensionsfond

I det följande görs en översiktlig genomgång av de viktigaste dispositionerna i rikets lagstiftning inom området. Relevanta stadganden beskrivs i sammandrag och det nedan angivna ska inte ses som en uttömmande genomgång.

Inledningsvis kan konstateras att finansministeriet utövar tillsyn över statens pensionsfond och att en styrelse ansvarar för fonden. Detta framgår av 2 och 3 §§ Lag om statens pensionsfond (FFS 2006/1297) ”statens pensionsfondslag”).

Finansministeriets styrning av statens pensionsfond

Finansministeriet har rätt att meddela allmänna föreskrifter om organiseringen av fondens förvaltning, skötseln av fondens ekonomi och placeringen av fondens medel. Avsikten är att ministeriet med stöd av föreskrifterna ska fullfölja sitt tillsynsansvar genom att för pensionsfonden uppställa de mål som redovisningsskyldigheten förutsätter och i vilka beaktas verkningarna av verksamheten med tanke på statsfinanserna sedda ur ett helhetsperspektiv. Avsikten är inte att ministeriet ska delta i det operativa ledandet av fonden och till den delen handha det ansvar som enligt lagen föreskrivs för fondens styrelse.

Föreskrifter kan vid behov meddelas i situationer där ministeriet anser detta nödvändigt med tanke på ägarstyrningen. Föreskrifterna kan gälla bl.a. principerna för placeringsverksamheten framförallt riskfaktorer i samband med denna verksamhet. Föreskrifter kan meddelas om t.ex. fördelningen av placeringarna mellan olika tillgångsslag. Föreskrifterna kan vidare tänkas gälla iakttagande av god förvaltningssed och användande av fondens medel för andra ändamål än placeringsverksamhet.

Avsikten med föreskrifterna är att ministeriet ska kunna säkerställa att fonden och dess styrelse fungerar på ett sätt som är acceptabelt och resultatrikt med hänsyn till statsfinanserna som helhet. Finansministeriet beslutar även om fondens årliga budget avseende fondens omkostnader (statens pensionsfondslag 2 § och RP 57/2006 s. 6). Fondens utgifter belastar fonden (RP 57/2006 s. 3).

Styrelsen

Styrelsen har det operativa ansvaret för fonden, men agerar inom de ramar finansministeriet beslutar om genom föreskrifter.

Vidare ska styrelsen för statens pensionsfond fastställa principer för hur fonden ska utöva sitt ägande (3a § statens pensionsfondslag). I ägarstyrningsprinciperna ska bl.a. ingå en bedömning av statens pensionsfonds anställdas ledamotskap i andra sammanslutningar, med beaktande av statens pensionsfonds intressen.

Styrelsen har en ordförande, en vice ordförande och högst fem andra medlemmar. Tre medlemmar och deras personliga suppleanter ska utses bland personer som föreslagits av statstjänstemännens och statens arbetstagares personalorganisationer på centralnivå (3 § statens pensionsfondsflag).

I styrelsen ska finnas tillräcklig sakkunskap om placeringsverksamhet. Genom detta krav betonas både vikten av en fungerande placeringsverksamhet och av styrelsemedlemmarnas rättsskydd (3 § statens pensionsfondsflag och RP 57/2006 s. 7).

Styrelseledamöter i statens pensionsfond betraktas som tjänstemän vad avser straffrättsligt ansvar för tjänstebrott när de utför uppgifter vilka följer av statens pensionsfondsflag (3 § statens pensionsfondsflag med hänvisning till 40 kap. 11 § 2 punkten i strafflagen (FFS 39/1889)).

Styrelsens uppgifter

Styrelsen har en katalog av uppgifter, varvid särskilt kan lyftas fram att styrelsen ska leda fondens placeringsverksamhet, besluta om fondens placeringsprinciper samt utarbeta och godkänna en placeringsplan (3 § statens pensionsfondsflag).

Personal

Statens pensionsfond har en verkställande direktör i tjänsteförhållande. Vid fonden kan också finnas andra anställda i tjänsteförhållande (4 § statens pensionsfondsflag). Verkställande direktören och de övriga anställda utnämns av fondens styrelse (RP 57/2006 s. 7).

Jäv och intressekonflikter

Rikets lagstiftning ger vid handen att det ska finnas en förteckning över vilka viktiga uppdrag styrelsen och verkställande direktören har i andra bolag och i andra viktiga organ (4a § statens pensionsfondsflag).

Vidare ska statens pensionsfond ha av styrelsen godkända skriftliga principer för identifiering och hantering av intressekonflikter (4b § statens pensionsfondsflag).

Beslut om betydande transaktioner som gäller pensionsfonden ska fattas av fondens styrelse om den andra parten i transaktionen är en styrelsemedlem i fonden, fondens verkställande direktör, revisor eller annan jämförbar person eller anhörig till någon av de nu nämnda kategorierna. Styrelsen ska föra en uppdaterad förteckning över alla nu sagda betydande transaktioner (4c § statens pensionsfondsflag).

Insiderregler

Statens pensionsfond för ett insiderregister (4d § statens pensionsfondsflag). Med insider avses huvudsakligen styrelsemedlemmar, anställda vid fonden och revisorer. En insider vid statens pensionsfond ska något förenklat inom 14 dagar till insiderregistret meddela uppgifter om handel med värdepapper vilka är föremål för handel vid en reglerad marknad.

Driften av insiderregistret ska organiseras på ett tillförlitligt sätt och var och en har rätt att få ut uppgifter ur registret. Finansinspektionen övervakar registret (4f och 4g §§ statens pensionsfondslag och RP 340/2014 s. 7ff).

Jämförelse mellan rikets och Ålands lagstiftning

Rollfördelningen och styrningen

Vid en jämförelse mellan rikets lagstiftning och den åländska lagstiftningen kan konstateras att rikets lagstiftning tydligare skiljer på de roller som finansministeriet respektive finansavdelningen och styrelsen för pensionsfonden har. Dessutom belastar fondens utgifter fonden.

Vidare har styrelsen för pensionsfonden i riket mer omfattande befogenheter – därvid kan särskilt noteras att fondens styrelse beslutar om att utnämna personal.

Enligt rikets modell utövar finansministeriet sin ägarstyrning genom föreskrifter vilka sätter ramarna för fonden. Föreskrifternas huvudsakliga rättsliga funktion torde vara att närmare ge ramar kring hur statens pensionsfonds medel ska placeras, men föreskrifterna torde enligt förarbetena (RP 57/2006) även kunna avse andra frågor kring förvaltningen av fonden.

Enligt den åländska lagstiftningen, pensionsfondslagen 12 och 21 §§, kan genom landskapsförordning utfärdas närmare bestämmelser om hur fondens medel ska placeras och om tillämplighet och verkställighet av pensionsfondslagen. Någon annan motsvarighet till möjligheten att utfärda föreskrifter, som finansministeriet har, finns inte.

Styrelsen

Regleringen av styrelsens sammansättning är huvudsakligen motsvarande i riket och på Åland. I riket stadgas dock att det i styrelsen ska finnas tillräcklig sakkunskap om placeringsverksamhet, vilket stadgande inte återfinns i den åländska motsvarande regleringen.

Styrelsen agerar i riket under straffrättsligt tjänstemannaansvar när de utför uppgifter inom ramen för lagstiftningen kring fonden, så är inte fallet på Åland.

I riket finns stadganden i lag för att hantera insidersituationer och intressekonflikter avseende pensionsfonden, motsvarande stadganden återfinns inte inom ramen för den åländska lagen.

Analys av möjliga reformer

Inledande anmärkningar

En tanke, som följer de mål som satts upp i uppdragsbeskrivningen, är att Åland implementerar några av de grundläggande strukturerna i rikets lagstiftning avseende hur pensionsfonden

organiseras. Detta avser då åtminstone styrelsens och finansavdelningens roller och ansvarsfördelningen därvid.

I likhet med hur riket organiserat sin pensionsfond finner utredaren att det kunde vara motiverat att dela upp rollerna och fördela uppgifterna på så sätt att styrelsen får rollen att ansvara för det operativa arbetet vid fonden och finansavdelningens uppgift blir att övervaka styrelsens arbete.

Frågan uppkommer hur finansavdelningens möjligheter att övervaka fondens verksamhet ska regleras då fonden blir mer oberoende. I riket utövas tillsynen huvudsakligen genom föreskrifter vilka får antas vara något mindre formalistiska att hantera än de förordningar den åländska pensionsfondslagen medger.

Förordningar, föreskrifter och beslut

Det system som riket tillämpar med föreskrifter vilka finansministeriet meddelar styrelsen är inte möjligt att implementera på Åland eftersom den rättsliga dispositionen föreskrift inte används inom åländsk lagstiftning. Närmast till hands är i så fall att lagstifta om att landskapsregeringen kan fatta beslut vilka styrelsen har att följa. Därvid skulle landskapsregeringen representeras av finansavdelningen.

Föreskrifterna finansministeriet utfärdar utgör huvudsakligen ett redskap för att kunna sätta ramarna för hur styrelsen placerar fondens medel. Enligt den åländska systematiken tillämpas därvid förordning (12 § pensionsfondslagen). En ändring enligt vilken finansavdelningen på landskapsregeringens uppdrag istället kan fatta beslut kring den typen av frågor bör innebära att förordningen ska upphävas. Detta för att upprätthålla en fungerande juridisk systematik. En lösning med både förordning och landskapsregeringens beslut som parallella styrinstrument för fonden förefaller inte systematiskt lämpligt.

En ändring vilken innebär att nu gällande förordning kring placeringen av fondens medel upphävs torde också kräva att nödvändiga beslut som ersätter förordningen upprättas. En sådan förändring skulle kräva ytterligare analys.

Förordningar publiceras i Ålands lagsamling och medför därmed mer transparens än beslut. Det finns redan en fungerande systematik på Åland, enligt vilken pensionsfondens placeringsverksamhet närmare stipuleras i förordning.

Därvid uppkommer en avvägningsfråga hur långtgående förändringar av den åländska lagstiftningen som är motiverade.

Avsikten med förslaget är inte att alltför omfattande omskrivningar av pensionsfondslagen och pensionsförordningen ska behövas. Det ska också särskilt poängteras att Åland är mycket mer småskaligt än riket. En modell där man på Åland styr pensionsfonden på samma sätt som riket styr sin pensionsfond är inte nödvändigtvis att föredra.

Bedömning av finansavdelningens ägarstyrning

Vid en samlad bedömning finner utredaren att det kräver en mer omfattande analys att ändra systematiken i sin helhet. Utredaren föreslår därför att landskapsregeringens möjlighet att närmare styra fonden, särskilt placeringen av de medel fonden förvaltar, fortsättningsvis hanteras genom förordning.

Landskapsregeringen kommer därmed enligt förslaget även framöver att ha möjlighet att styra fonden genom förordning, istället för genom föreskrift såsom i riket. Finansavdelningen ska enligt förslaget godkänna fondens budget, vilken frågeställning kommer att behandlas nedan, och kommer därmed att ha viss kontroll över fondens verksamhet. Slutligen har landskapsregeringen fortsättningsvis möjligheten att byta ut fondens styrelse.

Utredaren finner vid en samlad bedömning att det enligt förslaget kan anses finnas tillräckliga styrningsmekanismer för pensionsfonden då fonden blir mer oberoende, även om rikets modell med föreskrifter som medel för styrning av fonden inte införs.

Styrelsens sammansättning

Utredaren finner vad avser de allmänna regleringarna kring styrelsen att det finns anledning att stadga att kunskaper inom placeringsverksamhet ska finnas i styrelsen, av samma skäl som i riket. Det vill säga att det är i både fondens och styrelsens intresse att det finns sakkunskap om placeringsverksamhet representerad i styrelsen.

I övrigt har utredaren inom ramen för uppdraget inte bedömt styrelsesammansättningen. Landskapsregeringen kan i samband med reformen bedöma om förändring därvid behövs för att styrelsens sammansättning ska vara bästa möjliga för fondens förutsättningar.

Styrelsens uppgifter samt ansvar för personal och budget

Vad avser anställningar finner utredaren att det både ur ett riskperspektiv och ett samhällsekoniskt perspektiv är att föredra om pensionsfonden får möjlighet att anpassa sin personalstyrka till vad de faktiska förhållandena kräver. Utöver den risk som föreligger om fonden handhas av endast en ensam tjänsteman måste avkastningen fonden genererar anses kunna gynnas av att fonden har de personalresurser som behövs för att förvalta fondens medel på ett så bra sätt som möjligt.

För att bättre kunna anpassa personalstyrkan till fondens behov föreslår utredaren därför att ansvaret för att bedöma vilka tjänster fonden behöver och hur dessa ska inrättas framdeles ska åligga fondens styrelse. Detta system motsvarar till den delen organisationsformen i riket.

Sammantaget bör tydligare anges i lagstiftningen vilka uppgifter styrelsen har, eftersom förslaget innebär att det operativa ansvaret för fonden flyttas från finansavdelningen till fondens styrelse.

Pensionsfondens utgifter och budget

För att skapa en mer oberoende pensionsfond, i likhet med vad utredarens uppdrag föreskriver, förefaller motiverat att fondens utgifter framöver belastar fonden. Systematiken följer då också rikets systematik.

Styrelsen bör få ansvaret att upprätta en budget för verksamheten, vilken ska godkännas av finansavdelningen. Även denna reglering följer rikets systematik.

Straffrättsligt ansvar för styrelsen

Vad avser straffrättsligt ansvar för styrelsemedlemmar, i likhet med rikets modell, finner utredaren att det inte är möjligt att införa ett sådant ansvar på ett tillfredställande sätt på Åland. Detta eftersom tjänstemannalagen (1987:61) för landskapet Åland saknar straffrättsliga ansvarsgrunder. En reglering innebärande att styrelsen för pensionsfonden skulle ansvara på samma sätt som styrelsen för rikets pensionsfond skulle innebära att en fulltextbestämmelse enligt rikets lagstiftning skulle krävas. Vidare skulle styrelsen för den åländska pensionsfonden då få ett längre gående tjänstemannaansvar än tjänstemännen vid fonden. En sådan lösning är inte motiverad.

Insiderregister och risker

Ett insiderregister, vilket övervakas av finansinspektion (eller annan myndighet) skulle vara en administrativt krävande reform. Vidare skulle även den typen reformer riskera innebära att pensionsfondslagen skulle behöva omarbetas i sin helhet. Denna typ av frågeställningar regleras i alla händelser genom allmänna straffrättsliga bestämmelser varvid reformbehovet därvid minskas något.

Om pensionsfonden framöver har egen budget och möjlighet att anställa ytterligare arbetskraft för t.ex. administrativa funktioner kunde en möjlighet vara att fonden lägger ytterligare resurser på att ta fram styrdokument, t.ex. kring hur vissa transaktioner vilka involverar närstående till fondens personal och styrelse, intressekonflikter och insidersituationer ska hanteras.

Ytterligare bör övervägas om fondens styrelsemedlemmar behöver ha en ansvarsförsäkring. Typiskt sett tecknas ansvarsförsäkring för styrelsemedlemmar vilka fattar beslut med potentiellt omfattande ekonomiska risker. Ett professionellt upplägg därvid torde underlätta rekryteringen av den kompetens styrelsen behöver, vilket bör innebära bättre möjligheter för fonden att leverera ekonomisk avkastning.

Systembyte och övergång

Fondens administration

Om en revidering av pensionsfondens struktur ska genomföras krävs vissa omstruktureringar inom landskapsregeringen. Avsikten är inte att några omfattande faktiska förändringar ska ske vad avser pensionsfondens administration. Däremot innebär förändringen att fondens utgifter framdeles ska belasta fonden och dispositionen att fondens styrelse får överta ansvaret för

fondens verksamhet, att det framdeles behövs en överenskommelse mellan pensionsfonden och finansavdelningen kring administrationen av fonden. Kostnaderna för administrationen ska belasta fonden.

Härvid bör finansavdelningen och pensionsfonden så tidigt som möjligt under processens gång diskutera närmare kring överenskommelse om administrationen av pensionsfonden. Förändringen kan även antas innebära visst arbete vad avser att tillse att systemen för redovisning av fonden justeras.

Finansavdelningen ska godkänna pensionsfondens budget. Om det beslutas att reformen ska genomföras bör pensionsfonden inleda arbetet med sin första budget så snart som möjligt.

Fondchef

Utredaren föreslår att nuvarande fondansvarig tjänsteman med sitt samtycke flyttas till en tjänst som fondchef vid fonden. Pensionsfondens styrelse och ansvarig tjänsteman för pensionsfonden bör i samband därmed överenskomma närmare om villkoren som tjänsten för fondchef.

Lagberedning

Förberedelserna bör koordineras med lagberedningen och ett datum då lagstiftningen kan träda ikraft bör beslutas om. Innan några faktiska förberedelser inleds torde avvaktas att lagberedningen funnit att reformen kan genomföras på ett bra sätt.

Det är viktigt att uppmärksamma att denna utredning är begränsad till sin omfattning och därför inte utgör ett färdigt lagförslag. Det krävs arbete av lagberedningen om förslaget ska genomföras helt eller delvis.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av lagen kommer att föreslås få vidtas innan lagen träder ikraft, varvid utredarens tanke är att ett lagförslag ska föras till lagtinget för prövning så fort som möjligt.

Pensionsfondens anställdas pensioner

Vid övergången av system är tanken, som angetts ovan, att fondansvarig tjänsteman vid finansavdelningen flyttas till tjänsten som fondchef vid pensionsfonden.

Vad avser nuvarande fondansvarig tjänstemans pension tillämpas landskapslag (2016:76) om tillämpning i landskapet Åland av vissa riks författningar om pension för den offentliga sektorn. Av sagda författningar följer bl.a. att den som före den 1 januari 2008 varit anställd vid landskapsregeringen och utan avbrott övergår i ny tjänst vid landskapsregeringen kvarstår i pensionssystemet utan ändringar. Nuvarande fondansvarig är anställd vid landskapsregeringen före den 1 januari 2008 och kvarstår därmed i landskapsregeringens pensionssystem utan ändringar.

Vad avser eventuella nyanställningar vid pensionsfonden ska dessa hanteras enligt ovan ifall de nyanställda omfattas av det ovan sagda. I annat fall ska de nyanställdas pension hanteras på samma sätt som annan nyanställd vid landskapsregeringen.

Vad avser Landskapets fastighetsverk finns en bestämmelse (18 § landskapslag (2015:10) om landskapets fastighetsverk) med följande lydelse avseende de anställdas pensioner.

”Pensioner till fastighetsverkets anställda samt andra förmåner och ersättningar som följer av anställningen följer samma system som för landskapsregeringens anställda och utbetalas på samma sätt, liksom också de familjepensioner till de anställdas anhöriga som följer av anställningen.

Vid nyanställningar till fastighetsverket tillämpas samma system som gäller vid nyanställningar till landskapsregeringen vad avser pensioner och andra ersättningar enligt 1 mom.”

Utredaren finner att en liknande systematik bör tillämpas avseende pensionsfonden. Det är en bedömningsfråga om det är motiverat att införa ett specifikt stadgande i lag kring pensionsfondens anställdas pensioner. Någon sådant stadgande återfinns inte rikets pensionsfonds lagstiftning. Utredarens samlade bedömning är att pensionsfonden, trots att den enligt förslaget är en enhet inom landskapsregeringen, ändå kan anses vara arbetsgivare för de anställda vid pensionsfonden i likhet med motsvarande anställda vid landskapets fastighetsverk. Pensionsfonden kan anses något mindre oberoende visavi landskapsregeringen än fastighetsverket, men utredaren finner inte att den skillnaden är avgörande avseende den fråga som nu är för handen. Därvid kan ett stadgande kring de anställdas pensioner vara motiverat även avseende pensionsfonden.

Förslag

Inledande anmärkningar

I det följande anges ett utkast på förslag på en revidering av lagstiftningen av pensionsfonden. Avsikten är att belysa de frågor som enligt uppdragsbeskrivningen behöver regleras. Det finns frågor utanför uppdragsbeskrivningen som kan vara befogade att utreda och reglera. Särskilt kan lyftas att frågorna om styrelsens sammansättning och beslutsfattandet inom styrelsen är lämnade oförändrade. Dessa frågor har inte retts ut inom ramen för uppdraget och tanken är att de kan bedömas separat av landskapsregeringen. Bestämmelserna nedan behöver i alla händelser bearbetas.

För god ordnings skull ska noteras att utredaren använt ”skall” istället för ”ska” avseende text som utgör underlag till lagtext. Detta eftersom ”skall” förefaller vara det ordval som därvid hittills förekommit.

Konsekvenser

De viktigaste förslagen

Enligt förslaget ska pensionsfondens styrelse överta ansvaret för fondens verksamhet och ansvaret för att utnämna personal till fonden. Utgifterna för fondens verksamhet ska belasta fonden och fonden ska ha en egen budget. Finansavdelningen ska godkänna fondens budget. Landskapsregeringen beslutar om ramarna för fondens placeringsverksamhet genom förordning.

Ekonomiska konsekvenser av förslaget

Reformen innebär att pensionsfondens kostnader kan komma att öka då avsikten är att fonden ska kunna anpassa sin personalstyrka till den faktiska arbetsbördan. Avsikten är att något ökade kostnader för fonden ska leda till att fondens verksamhet kan utvecklas och att de ekonomiska effekterna av reformen därmed sammantaget bli positiva.

Konsekvenser för personalen

Reformen innebär att tjänsten som fondansvarig vid finansavdelningen dras in och att det istället inrättas en tjänst som fondchef vid fonden. Fondens styrelse kommer framdeles att få ansvaret att utnämna personal vid fonden. Personalen kommer fortsättningsvis att vara anställda av landskapet i tjänsteförhållande, men lönerna och de administrativa kostnaderna kommer att betalas med fondens medel.

Konsekvenser för förvaltningen

Förslaget innebär att rollfördelningen mellan finansavdelningen och pensionsfonden förändras på så sätt att pensionsfonden får en mer oberoende roll och finansavdelningen får en övervakande roll. Tanken är att fondens administrativa arbete framdeles fortsättningsvis ska skötas av finansavdelningen genom överenskommelse mellan pensionsfonden och finansavdelningen. Kostnaderna för administrationen ska belasta fonden.

Övriga konsekvenser

Förslaget innebär inga konsekvenser för jämställdheten eller miljön.

Övergångsbestämmelser

I enlighet med 5 och 6 §§ kommer styrelsen att besluta om de närmare villkoren för tjänsten som fondchef samt om eventuella övriga anställda i tjänsteförhållande fonden behöver. Avsikten är att fondens styrelse beslutar om de närmare villkoren för tjänsten som fondchef varvid fondansvarig tjänsteman vid finansavdelningen med sitt samtycke tillträder tjänsten.

Avsikten är vidare att finansavdelningen och pensionsfonden överenskommer om de administrativa reformer som krävs.

Förslag på revidering av lagstiftningen

Bestämmelser

Föreslagen lydelse:

1§ Syfte

Bestämmelsen behålls oförändrad.

1a§ Tillämpningsområde

Bestämmelsen behålls oförändrad.

2§ Förvaltning

Bestämmelsen utgår och ersätts av bestämmelsen nedan.

2§ Allmän styrning och tillsyn

*Landskapet Ålands pensionsfond står under landskapsregeringens tillsyn.
Landskapsregeringen har rätt att av fonden få behövliga uppgifter och utredningar.*

Landskapsregeringen godkänner fondens årliga budget.

Fondens medel förvaltas av fonden och är i dess namn. Utgifterna för fondens verksamhet betalas av fondens medel.

Detaljmotivering

2§ *Avsikten är att finansavdelningen handhar tillsynen över fonden för landskapsregeringens räkning. Närmare bestämmelser om hur fondens medel skall placeras utfärdas enligt 12 § genom förordning. Vid behov kan även i övrigt utfärdas närmare bestämmelser genom förordning enligt 21 §. Finansavdelningen skall enligt det andra momentet kunna begära de utredningar över verksamheten som tillsynen kräver.*

Enligt det föreslagna tredje momentet beslutar finansavdelningen om den årliga budgeten gällande fondens omkostnader. Enligt det fjärde momentet skall fondens utgifter framdeles betalas med fondens medel.

3§ Styrelsen

Landskapet Ålands pensionsfond har en styrelse som svarar för fonden. Till fondens styrelse utser landskapsregeringen för fyra kalenderår i sänder sju ledamöter med personliga ersättare. Bland ledamöterna utser landskapsregeringen en ordförande och en vice ordförande. I styrelsen skall finnas tillräcklig sakkunskap om placeringsverksamhet. Tre av ledamöterna och deras personliga ersättare utses bland personer som föreslagits av de mest representativa fackliga organisationerna.

Landskapsregeringen får entlediga en ledamot eller ersättare från sitt uppdrag innan mandattiden har gått ut. Om en ledamot eller ersättare entledigas eller avlider skall en ny ledamot respektive ersättare utses för den återstående tiden.

Landskapsregeringen bestämmer arvoden och övriga ersättningar till ledamöter och ersättare i styrelsen.

Detaljmotivering

3§ Enligt förslaget skall styrelsen ha det operativa ansvaret för fonden och dess verksamhet. De uppgifter som hänför sig till placeringsverksamheten enligt 5 § och det ansvar som styrelsens medlemmar har till följd av uppgifterna förutsätter att styrelsen har tillräcklig sakkunskap om placeringsverksamhet. Genom detta krav betonas sakkunskapen om placeringsverksamheten i förvaltningen och styrningen av fonden.

4 § Styrelsemöte

Bestämmelsen behålls oförändrad.

5 § Styrelsens uppgifter

Styrelsen har till uppgift att, med beaktande av förordningar som landskapsregeringen meddelar med stöd av 12 och 21 §§,

- 1) ha hand om fondens förvaltning och se till att ekonomin och verksamheten ordnas på ett ändamålsenligt sätt,*
- 2) utnämna fondens personal,*
- 3) besluta om ärenden som är betydelsefulla och vittsyftande med tanke på fondens ekonomi och verksamhet*
- 4) styra fondens placeringsverksamhet och besluta om fondens placeringsprinciper,*
- 5) se till att fondens bokföring, interna kontroll och riskhantering ordnas på ett ändamålsenligt sätt,*
- 6) besluta om fondens verksamhets- och ekonomiplan och att göra framställning till finansavdelningen om fondens årliga budget,*
- 7) sköta fondens likviditet samt att*
- 8) godkänna fondens bokslut jämte verksamhetsberättelse och att lämna dessa till revisorerna inom föreskriven tid.*

Styrelsen kan anta en arbetsordning för pensionsfonden med närmare bestämmelser om styrelsens administration och uppgifter. Arbetsordningen skall underställas landskapsregeringen för fastställelse.

Detaljmotivering

5 § Styrelsen avses ha en klart definierad behörighet och ett klart definierat ansvar inom gränserna för de förordningar som landskapsregeringen kan meddela. Enligt förslaget har styrelsen till uppgift att ta hand om fondens förvaltning och se till att ekonomin och verksamheten ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Vidare föreslås att styrelsen får till uppgift att utnämna den personal fondens verksamhet behöver samt att besluta om ärenden som är betydelsefulla och vittsyftande med tanke på fondens ekonomi och verksamhet och därmed inte faller inom fondchefens ansvarsområde. Fondens styrelses centrala uppgift är att placera fondens medel på ett professionellt sätt så, att placeringarna tryggar säkerhet, avkastning och

likviditet. Styrelsen har det allmänna ansvaret för fondens förvaltning och ekonomi. Mot bakgrund därav preciseras att styrelsen har ansvaret för de uppgifter som omnämns i punkterna 5-8.

6 § Personal

Landskapet Ålands pensionsfond har en fondchef i tjänsteförhållande. Vid fonden kan också finnas andra anställda i tjänsteförhållande.

Pensioner till pensionsfondens anställda samt andra förmåner och ersättningar som följer av anställningen följer samma system som för landskapsregeringens anställda och utbetalas på samma sätt, liksom också de familjepensioner till de anställdas anhöriga som följer av anställningen.

Vid nyanställningar till pensionsfonden tillämpas samma system som gäller vid nyanställningar till landskapsregeringen vad avser pensioner och andra ersättningar enligt 2 mom.

Utgifter för administrationen av de anställdas pensioner skall belasta pensionsfonden.

Detaljmotivering

6 § Enligt bestämmelsen har fonden en fondchef i tjänsteförhållande. Vid fonden kan också finnas andra anställda i tjänsteförhållande. Fondchefen och övriga anställda utnämns av fondens styrelse.

Bestämmelsen i 2 mom. gäller pensioner som utbetalas av landskapet. Med förmåner och ersättningar avses här bl.a. pensioner, ersättningar vid olycksfall och ersättningar enligt grupplivförsäkringar.

7 § Övergångsbestämmelser

Tjänsterna som [] och [] vid finansavdelningen dras in. Tjänsteman som innehar tjänsten som [] då denna lag träder ikraft övergår med sitt samtycke till tjänsten som fondchef enligt 6 §.

Ikraftträdande

Denna lag träder ikraft den []. Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft

Mariehamn den 19 januari 2022

Svante Fagerlund, juris kandidat från Mariehamn